

Akademiet for yngre forskere

Innspill til Utdannings- og forskningskomiteen om Meld. St 14:-2024-2025 fra Akademiet for yngre forskere

Kort skriftlig innspill sendt inn i forkant av muntlig høring 24.04.2025

Oslo, 22.04.2025

Akademiet for yngre forskere takker for muligheten for å komme med både skriftlig og muntlig innspill til stortingsmeldingen «Sikker kunnskap i en usikker verden».

Vi vil først påpeke at det er positivt at meldingen vektlegger betydningen av den akademiske friheten og vil hegne om denne, samt betydningen av internasjonalisering.

Samtidig er meldingen noe vag på flere områder og mer deskriptiv enn noe annet, noe som kanskje reflekterer det faktum at det norske forskningssystemet ikke har behov for de helt store strukturelle omveltningene. Meldingen gir ikke løfte om økonomiske forpliktelser, noe vi mener den bør gjøre (f.eks. 1,25 prosent av BNP, se under). Vi savner også grunnforsknings- og humanioraperspektivet, og registrerer et betydelig fokus på anvendt forskning. Vi vil her gi noen korte kommentarer til to utvalgte kapitler i meldingen. Vi kommer med flere kommentarer i det lengre høringsinnspillet vårt.

Til Kap. 4. Forskningssikkerhet i en tid med økende internasjonal spenning

Det er positivt at meldingen er internasjonalt rettet og anerkjenner behovet for tett internasjonalt samarbeid. Vi mener derfor at det er oppløftene at dere har lyttet til sektoren og foreslår å fjerne det obligatoriske språkkravet for internasjonale stipendiater. Det er også positivt at Regjeringen vil revurdere innretningen av studieavgiften for studenter utenfor EØS/Sveits. Som AYF nevnte i [høringsinnspillet fra desember 2022](#), sammen med en samstemt sektor, er vi imot denne studieavgiften og vi foreslår at den fjernes i sin helhet.

Vi syns det er bra at meldingen presiserer at: «regjeringen [legger] til grunn at internasjonalt kunnskapssamarbeid ikke bør avgjøres ut fra sikkerhetspolitiske allianser» (s.48). Forskingen er internasjonal, og mange norske forskere og forskningsinstitusjoner har gode samarbeid også med forskere og forskningsinstitusjoner i land det er knyttet sikkerhetspolitisk risiko til.

Samtidig er vi bekymret for at økte sikkerhetskrav kan føre til en form for «de facto» diskriminering av forskere fra visse land, ved at man bruker sikkerhetspolitiske føringer som en unnskyldning for å unngå visse samarbeid. Vi syns det er positivt at regjeringen vil legge til rette for å ta imot amerikanske forskere, men denne gruppen må konkurrere på lik linje og like prinsipper som andre forskere som opplever innskrenkninger i sin akademiske frihet. Samtidig ser vi at det globale presset på akademisk frihet åpner for et momentum som tillater Norge å tiltrekke seg talent fra land med krevende vilkår for forskning og akademisk frihet. Ikke minst vil mange studenter og unge forskere se til nye studie- og arbeidsland. I denne konteksten bør Norge 1) gjeninnføre gratis BA-/MA-studier for internasjonale studenter og 2) styrke (ikke kutte i) forskerutdanninger.

Kap. 6. Forskerkompetanse i bredden av arbeidslivet

Akademiet for yngre forskere

Det er overraskende at meldingen lanserer et forslag om “dimensjonering” av stipendiatorordningene. Både formålet med og motivet bak dette forslaget er uklart. Vi har forståelse for at Regjeringen ønsker å få flere stipendiater til å fullføre på normert tid. Dimensjonering av ph.d.-utdanningen er ikke et tiltak som vil løse dette, ei heller vil færre forskerrekutteringsstillinger løse bemanningsproblematikk i f.eks. helsevesenet.

Både erfaring og [forskning](#) tilsier at dagens doktorgradsutdanning i stor grad fungerer godt. Noen enkle fakta viser at 40 000 doktorgrader totalt har blitt avlagt i Norge hvorav 38% av disse de 10 siste år. Fra 2005-2013 har vi sett en dobling i antallet, en del av en internasjonal trend. Om lag 50% blir i akademia etter endt utdanning, 33% i andre jobber. Innen visse fagfelt går 40% til næringslivet. 6 av 10 ønsker å bli i akademia (m.a.o. ca. like mange som faktisk blir igjen der).

Vi stiller i tillegg spørsmål ved argumentet om at personer med doktorgrad ikke får brukt sin spisskompetanse. Ph.d.-utdanningen er en kombinasjon av en generisk forskeropplæring og en fordypning i ett spesifikt tema, hvor kombinasjonen av disse er det som gjør utdanningen unik. Det er ingenting som tyder på at samfunnet vil ha mindre behov for denne typen kompetanse i fremtiden, snarere tvert imot.

Norsk arbeidsliv skal igjennom en omfattende omstilling de neste tiårene, og kunnskap vil være avgjørende for å lykkes med denne omstillingen. Det vil derfor være svært uheldig dersom det fremover utdannes færre personer til Ph.D. på grunn av en dimensjonering bygd på feil premisser. De med forskerkompetanse er avgjørende for å sikre omstillingen.

Vi er skeptiske til at regjeringen forventer at «universiteter og høyskoler gjør en aktiv vurdering av behovet for faglig dimensjonering av forskerutdanningen ved egen institusjon, både med hensyn til egne behov for forskerrekuttering og organisering av forskningsaktiviteter og med hensyn til» (s. 89). Dette mener vi utfordrer institusjonenes autonomi. Det viser også at meldingen vektlegger UH-institusjonene sitt ansvar, men ikke ansvaret som ligger hos næringslivet, kommuner og andre arbeidsgivere om å tilpasse seg for å bruke Ph.D.-kompetansen best mulig.

Istedenfor krav om dimensjonering, bør universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter gis bedre rammebetingelser for å sikre forskerrekuttering, inkludert Ph.D.-løpet, og muliggjøre utvikling av fremragende og relevante fagmiljøer.

Behov for flere ressurser

For å gjennomføre tiltakene i meldingen er det behov for flere midler til dagens forskningssystem. Som medlem av Kunnskapsalliansen¹ mener vi at det er helt nødvendig å øke offentlige investeringer i forskning og innovasjon til 1,25 prosent av BNP

¹ Kunnskapsalliansen er en sammenslutning bestående av Abelia, Akademiet for yngre forskere, Det Norske Vitenskapsakademi, Foreningen for innovasjonsselskaper i Norge (FIN), Forskerforbundet Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) Norsk studentorganisasjon Tekna, og Universitets- og høgskolerådet

Akademiet for yngre forskere

fram mot 2030 for å sikre kunnskapsutvikling og stimulere til forskning, utvikling og innovasjon (FoUI).

Denne ambisjonen er lansert i Kunnskapsalliansens felles [erklæring](#).

Konkrete forslag:

- Utlyse øremerkede grunnforskningsstipender for å øke forskerrekruttering
- Fjern Regjeringens forventning om at universiteter og høyskoler gjør en aktiv vurdering av behovet for faglig dimensjonering av forskerutdanningen ved egen institusjon.
- Øke offentlige investeringer i forskning og innovasjon til 1,25 prosent av BNP

På vegne av Akademiet for yngre forskere
Guro Nore Fløgstad, leder